

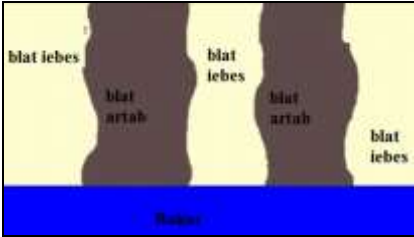

L-Eżamijiet Annwali għall-Iskejjel Sekondarji 2014

It-Tielet Sena IL-ĠEOGRAFIJA (ĠENERALI) L-Iskema tal-Marki

Mistoqsija	Marki	Tweġiba
1	4	
a	1	Deforestazzjoni
b	1	ma jibqax gheruq biex iżommu l-ħamrija fil-post.
c	1	twassal għat-telf tal-ħamrija.
d	1	l-afforestazzjoni
2	5	
a	4	B. taqtigħa C. ilsien ta' art D. skoll E. ramla / bajja
b	1	It-Tieqa iż-Żerqa; It-Tieqa ta' Wied il-Mielah; Il-Ħnejja (Blue Grotto), u tweġibiet oħra tajbin.
3	6	Marka għal kull kelma f' postha.
4	6	
a	1	It-trobbija tal-bhejjem
b	1	ix-xogħol/il-kultivazzjoni tar-raba'
c	2	<i>Tnejn minn:</i> baqar, tiġieġ, papri, mogħoż u tweġibiet oħra tajbin.
d	2	<i>Erbgħa minn:</i> tadam, patata, zunnarija, basal, tewm, ċitru, kaboċċi u tweġibiet oħra tajbin.
5	8	
a	2	Il-prezenza ta' sigar u l-ħajt tas-sejjieħ / għelieqi mtarrġa.
b	2	Il-ħajt tas-sejjieħ iġġarraf, u m'hemmx ilqugh għall-ħamrija mill-elementi fiżiċi.
c	2	Ħalbiet ta' xita
d	2	Biex il-ħamrija tkun protetta u ma titkaxkarx jew tintilef

6	8	
a	2	<p><i>Tnejn minn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Il-klima tal-Gżejjer Maltin hi niexfa, b' medja ta' xita li tlahhaq il-530 mm fis-sena. • Nuqqas ta' xita fis-sajf. • It-temperaturi għoljin tas-sajf jevaporaw l-ilma. • Ħafna mill-ilma tax-xita jintilef fil-baħar.
b	2	<p><i>Tnejn minn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nibnu digi fil-widien. • Ġibjuni fuq u taħt l-art. • Nibnu bjar fid-djar. • Impjanti ta' tisfija ta' drenagg. • Thammil tal-widien. • Estrazzjoni għaqlija tal-ilma tal-pjan.
c	4	<p><i>Erbgħa minn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ma nahlux ilma. • Nirrapurtaw vitien li jkunu qed iqattru. • Nagħmlu użu tal-ilma tal-bir. • Nieħdu doxxa minflok banju. • Nagħlqu l-ilma tal-vit meta nkunu qed naħslu snienna. • Nixtru magni tal-ħasil effiċjenti li jaħlu f'tit ilma. <p>Accetta twegibiet oħra tajbin.</p>
7	3	<p><i>Tlieta minn dawn:</i></p> <p>1. Danubju; 2. Gańges; 3. Zaire; 4. Nil; 5. Mississippi; 6. St Lawrence; 7. Kolorado; 8. Yangtze; 9. Żambezi; 10. Amażon; 11. Volga; 12. Murray-Darling; 13. Rhine.</p>
8	20	
a	4	<p><i>Żewġ marki kull waħda għal tnejn mill-proċess imsemmija hawn taħt:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Il-qawwa tal-ilma baħar flimkien ma' għadd kbir ta' ċaġħak, ramel u frak li jħabbtu bla heda mal-blat jgħawru l-aktar il-qiegħ tas-sies fejn imiss mal-baħar. • Il-mewġ armat bil-frak tal-blat kapaċi wkoll jobrox u jiekol xatt il-baħar huwa u tiela' u nieżel fuq ix-xatt. Taħt it-taħbit kontinwu tal-mewġ, il-blat jiddgħajef u jixxaqqaq. • Il-mewġ hu b'saħtu biżżejjed biex dawn ix-xquq iwessagħhom b'mezzi idrawliċi. Meta l-ilma baħar jidhol bil-qawwa f'dawn ix-xquq, l-arja li jkun hemm fihom tingħafas. Meta mbagħad l-ilma jinzel 'l isfel, l-arja tespandi b'rata qawwija u dan ikompli jzid il-pressjoni fuq il-blat.

b	8	<p><i>Erba' marki għal kull waħda minn dawn:</i></p> <p>Bajjiet: Il-blat ikun armat biċ-ċaġhaq u r-ramel u b'hekk joħloq erożjoni tal-art. Blat artab bħat-tafal u r-rina jittiekel malajr mill-mewġ u jiffirma bajjiet.</p> <p>Ilsna tal-art: Mill-banda l-oħra, fejn insibu blat aktar iebes, bħal ngħidu aħna, il-qawwi, il-proċess ta' erożjoni jieħu ferm aktar żmien u minhabba f'hekk tista' tiffirma bħal ras ta' blat ħierġa 'l barra fuq il-baħar.</p>
c	8	<p>Erba' marki għal disinn li juri ċar kif kien ix-xatt qabel l-erożjoni</p> <p>Erba' marki għal disinn li juri ċar kif kien ix-xatt wara l-erożjoni</p>
9	20	
a	2	<p>Metodu ta' biedja fejn it-tkabbir, it-trobbija u l-ipproċessar tal-prodotti jsir b'metodi li jirrispettaw l-ambjent u l-animali, l-iżjed billi ma jintużawx fertilizzanti u pestiċidi artifiċjali.</p>
b	4	<p><i>Żewġ marki għal kull waħda minn tnejn minn dawn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Il-bidwi jiffranka l-flus tal-pestiċidi u l-fertilizzanti kimiċi. • Prodotti aħjar għas-saħħa mingħajr traċċi ta' pestiċidi. • Il-laħam tal-bhejjem iktar bnin mingħajr kimiċi. • Il-ħamrija tibqa' għammiela. • Il-flora u l-fawna huma mħarsa. <p>Accetta twegibiet oħra relevanti.</p>
c	4	<p><i>Żewġ marki għal kull waħda minn tnejn minn dawn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Traċċi tal-kimika użati qabel idumu biex jispiċċaw mill-għalqa. • Kimika użata mill-bdiewa tal-qrib xorta jaslu fl-għalqa. • Insetti u mard jistgħu jagħmlu ħsara kbira fl-għelieqi. • Jekk il-bhejjem jintlaqtu minn marda li ma tistax tikkuraha b'mod naturali, il-bidwi jkollu telf finanzjarju. • Il-prodott organiku jiswa aktar u allura jkun inqas kompetittiv fis-suq. <p>Accetta twegibiet oħra relevanti.</p>

d	4	<p><i>Żewġ marki għal kull waħda minn tnejn minn dawn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • użu ta' metodi bijoloġiċi, bħalma hi l-prattika tan-newba. • jinżerġhu hxejjex bħalma huma s-silla u l-alfalfa bl-iskop li jerġġhu jinħartu lura fil-ħamrija. • id-demel naturali tal-bhejjem jgħin ħafna biex itejjeb il-livell tan-nutrijenti fil-ħamrija. • il-bidwi jista' jipproduċi l-kompost mill-fdalijiet imniesslin minn pjanti.
e	4	<p><i>Żewġ marki għal kull waħda minn tnejn minn dawn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kull frotta, waħda waħda, jew is-siġra kollha kemm hi, titgħatta b' xibka li ma tippermettix l-insett jersaq lejn il-frott. • L-użu ta' nases biex l-insett li jersaq jieħu t-tahlita ta' għasel u ħall, u jispiċċa jinqabad fil-kontenitur li jkun imwaħħal ma' kull siġra. • Iż-żieda ta' nemel u ħanfus zġhir li, ngħidu ahna, jattakka l-bajd u d-dud tad-dubbiena hekk kif ifaqqas. • Żnażan u għasafar li jnaqqru u jieklu l-insetti li jagħmlu l-ħsara u d-dud.
f	2	<p><i>Marka għal kull waħda minn dawn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Il-prodott agrikolu jkun tal-ogħla kwalità mingħajr ebda traċċa ta' bexx. • Waqt it-tkabbir ta' dawn il-prodotti seħhet anqas ħsara lill-ambjent.
10	20	
a	2	<p><i>Marka għal kull waħda minn tnejn minn dawn:</i></p> <p>Il-ħamrija għandha l-hila twestaq għadd ġmielu ta' funzjonijiet vitali li jsostnu l-ħajja fuq din l-art. Il-ħamrija tmantni s-siġar, ix-xtieli u l-ħlejjaq l-oħra kollha li jgħixu fil-kampanja.</p> <p>Il-ħamrija hija element importanti ferm għall-agrikultura.</p>
b	3	<p><i>Marka għal kull waħda minn tlieta minn dawn:</i></p> <p>Il-ħamrija titnissel bit-tagħwir tal-blat, iż-żieda tal-ilma, l-arja u organiżmi ħajjin kif ukoll bit-tkissir ta' materjal organiku.</p> <p>Il-blat jitkisser fi frak u permezz ta' elementi fiżiċi jsir frak irqiq. L-ilma u l-minerali jintużaw mill-pjanti biex jikbru. Meta dawn il-pjanti jmutu, jithassru u jitkissru f' sustanza li nsejħulha <i>humus</i>. Il-<i>humus</i> huwa essenzjali għall-pjanti u huwa l-materjal li jagħmel il-ħamrija fertili. Il-ħlejjaq kollha li jgħixu fil-ħamrija jkissru l-materjal organiku u jagħtuha l-arja.</p>
c	3	<p><i>Marka għal kull twegiba:</i></p> <p>tal-ħamri, il-kannella u tal-bajjad.</p>
d	2	<p><i>Marka għal tnejn minn dawn:</i></p> <p>xita, riħ jew pendil tal-art</p>
e	4	<p><i>Żewġ marki għal kull waħda minn tnejn minn dawn:</i></p> <p>raġha zejjed; ħrit 'il fuq u 'l isfel; deforestazzjoni; eżawriment tal-ħamrija; twaqqiġ ta' ħitan tas-sejjeħ; iż-żieda u l-firxa tal-bini.</p>

f	2	<p><i>Marka għal kull waħda minn tnejn minn dawn:</i></p> <p>ragħa kkontrollat; ħrit tal-art bil-kontra tan-nizla; proġetti ta' afforestazzjoni; l-użu tas-sistema tan-newba; il-bini u l-manutenzjoni tal-ħitan tas-sejjeħ u l-għelieqi mtarrġa.</p>
g	4	<p><i>Erba' marki għal waħda minn dawn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Il-ġnub tal-għoljiet u tal-widien jinqatgħu bħal tarag, tarġa aktar baxxa mill-oħra. Fuq in-naħa ta' barra ta' kull tarġa jinbena l-qugh tal-ġebel, u l-vojt jimtela bil-ħamrija. • Il-ħitan tas-sejjeħ jinbnew mingħajr tajn u siment bl-iskop ewlieni li l-ilma tax-xita jkun jista' jgħaddi minn għalqa għal oħra mingħajr xkiel, filwaqt li l-ħamrija tinzamm wara l-ħitan. • Fil-widien il-bdiewa għandhom jaħartu l-art b' mod orizzontali, bil-kontra tan-nizla biex l-ilma ma jkunx jista' jnizzel il-ħamrija 'l isfel. • Ir-ragħa jkun ikkontrollat fejn il-bidwi jkollu numru limitat ta' bhejjem għad-daqs tal-art u b'hekk iħalli l-art b'kisja ta' ħaxix li tiproteġi l-ħamrija mill-elementi. • In-newba tal-uċuħ tar-raba' fejn kull stagun il-bidwi jkabbar prodotti differenti fuq l-istess biċċa art fuq ciklu rotazzjonali. Din is-sistema tgħin lill-ħamrija tieħu lura s-sustanzi li jkunu ttieħdu minn pjanti oħra u b'hekk tnaqqas l-użu tal-fertilizzanti. • It-taħwil tas-siġar (afforestazzjoni). Is-siġar jagħtu kenn u jiproteġu l-ħamrija mir-riħ. L-għerueq iżommu l-ħamrija milli titkaxkar 'l isfel.
11	20	
a	6	<p><i>Żewġ marki għal kull waħda minn dawn it-tlieta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Blat poruż: Il-blat fih pori (spazji) li fih jista' jidhol l-ilma. • Blat permeabbli: Blat li jixrob u jħalli l-ilma jgħaddi minnu. • Blat impermeabbli: Blat, bħat-tafal, li jixrob l-ilma iżda ma jħallix l-ilma jgħaddi għal ta' taħt.
b	4	<p>L-ilma tax-xita jgħaddi faċilment mix-xquq u l-pori tas-saff tal-qawwi u tar-rina. L-ilma jingema' fis-saff tat-tafla u ta' fuqu.</p> <p>It-tafal hu l-uniku saff impermeabbli li għandna f'pajjiżna u minhabba f'hekk iwaqqaf l-ilma milli jkompli jiskula 'l isfel. Aktar ma tagħmel xita aktar jidhol u jogħla l-livell tal-ilma fil-blat.</p>
c	6	<p><i>Marka għad-disinn u marka għal kull isem f'postu.</i></p>

d	4	<p><i>Marka għal kull waħda minn dawn:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Il-ħażna tal-ilma tal-pjan tinsab fil-pori tal-blat tal-franka u tal-qawwi ta' taħt. • Fil-ħażna tal-pjan, l-ilma ħelu jistrieħ fuq l-ilma baħar li jidhol mill-ġnub tal-gżira. • L-ilma ħelu jidhol fil-franka u ma jithallatx peress li l-ilma baħar għandu densità oghla u għalhekk hu itqal mill-ilma ħelu. • Bis-saħħa t'hekk, l-ilma ħelu jingema' u jistrieħ fuq l-ilma mielaħ.
---	---	--